

we Leersum in de diepte liggen en aan den anderen kant 't Leersumsche veld met de pyramide v. Austerlitz heel in 't verschiet. Massa's groene en vuurroode vlindertjes dwarrelden voor ons op en zoo nu en dan schoot een hagedis zoo snel mogelijk weg.

Nadat we den Maasbergerstraatweg bereikt en die een eind afgewandeld hadden (de kant begroeid met Brem, Jasione en Campanula's), sloegen we even links een pad in, waar een hertenkom was. Tot mijn verbazing vond ik daar in dat bosch een stuk of vijf planten van Digitalis purpureum, omringd door de gewone Hypericum en een enkele H. humifusum.

Af en toe schiet er een konijn vlak voor ons weg. Na den straatweg een eind gevolgd te hebben, komen we bij een boschwachterswoning en vragen hem of 't zoogenaamde Ravibosch, waar een paar verlaten eendenkommen zijn, toegankelijk is. Na toestemming verkregen te hebben, gingen we daar in.

Een verbazend oud bosch is dit. Wat staan hier voor plantjes? zegt Bouman, de tuinknecht, die met me mee gaat, om mij den weg te wijzen. En ik die naar een werkende specht stond te kijken, zag dat we met de prachtige in bloei staande Veenbes: Vaccinium Oxycoccus te doen hadden. Sommige hadden reeds haar roode vruchtjes gekregen. Een eindje verder staan we voor een massa varens van manshoogte, die na mijn Suringar geraadpleegd te hebben de nogal zeldzame, maar daar heel veel voorkomende Koningsvaren of Osmunda regalis bleek te zijn. Sommige er van bloeiden, zelfs heele jonge varentjes hadden al sporen. Eén varen namen we mee en we kwamen met onze vracht juist aan 't station toen de trein vóór was. We wilden naar Venen. daal om daar nog wat te botaniseren.

Daar aan den spoordijk stond 't vol van Oenothera biennis.

In de diepte zag ik bij massa's Stratiotes; ook op een daarnaast gelegen veentje, Drosera rotundifolia en de zeldzamere intermedia.

We waren al een eind den Amersfoortschen straatweg opgewandeld, toen we rechts van den weg een heel groot moerassig veen zagen, doorsneden door breede greppels met water gevuld. We gingen er natuurlijk eens in.

Dadelijk viel 't oog op de blauwe Gentiaan, zoo mooi beschreven in Hei en Dennen, omringd door Succisa pratensis en Epilobium. Wat steken die blauwe bloemen

aardig tegen 't donkere groen af. Daarop wordt onze aandacht tot een klein plantje getrokken, dat in veenen nogal eens te vinden is, het is: Alisma ranunculoides. Wat heeft dat teere witte bloempjes! Bij sommigen zat 't zaad er reeds aan; dat zal ik uitzaaien. Ook zag ik daar Sonchus palustris, die hoog boven 't riet uitsteekt en op den grond veel Epipactis palustris; en wat staat dat vreemd mooi in zoo'n veen, dat wollige pluis der Eriophorum's. Het was al reeds half twee geworden en wanneer men onderweg wat botaniseren wil, ligt Veenendaal nog ver van Leersum. Daarom besloten we den tocht wat af te korten en gingen door 't dorp Veenendaal langs Prattenburg op den Amerongschen berg af. Daar hebben we een mooie vondst gedaan. Eenige ex. Wolverlei: Arnica montana, zagen we eensklaps voor ons, met die mooie oranjekeurig bloemen en, wat net zoo veel waard is: langs een vochtigen weg ontdekten wij Orchis maculata en Gymnadenia's bij massa's.

Ook zien we, na een eind verder geloopt te hebben, de heerlijke geurplant Melilotus officinalis. Er stonden gele en een heel eind verder witte exemplaren, doch niet veel. Door heerlijke bosschen gingen we op den Amersfoortschen berg af. Herhaaldelijk zagen we daarin eekhoortjes, die van tak op tak sprongen en zoo af en toe hoorde men 't knarsen van een specht. Weldra kwamen we aan 't Egelenmeer, waar 't vol stond van Erica Tetralix. 't Was één mooie rose vlakke. Het grootste deel stond weer onder water en enkele pollen staken er als kleine eilandjes boven uit. Op een enkele slechts kon ik komen en zag dat 't begroeid was met Oxycoccus.

Wat we daarna nog vonden, haalt niet bij 't vorige.

Toen we thuis waren gekomen, vonden we wel, dat we weer een flinke buit voor mijn Herbarium hadden gemaakt en ik hoop dat velen, die in de streken van Leersum of Doorn eens logeeren gaan, dien tocht eens zullen navolgen. Het is daar een prachtige streek, vooral voor jonge planten- en dierenliefhebbers, zoo als ik ben.

F. A. DES TOMBE

Van den jongenheer Des Tombe ontvingen wij ook een takje van een kronkelende Lijsterbes; slingeren kan 't eigenlijk niet heeten, wat de takken doen, toch is 't een merkwaardig verschijnsel. De bijgevoegde teekening was tot onzen spijt niet geschikt voor reproductie. H.

Een Rozen-vernier.

...Op welke insecten moet ik jacht maken, om te voorkomen, dat er in 't voorjaar in vele nieuwe rozeloten witte wormpjes zitten, die zich met het binnenste van den steel voeden, zoodat die geheel hol wordt. Ik merk het kwaad gewoonlijk eerst wanneer het bovenste gedeelte van den steel met de pas gevormde rozeknopjes gaat hangen, en dan is het laat. Daar ik vooreerst nog niet met mijn verdelingswerk kan beginnen, kan ik uw antwoord in de *Levende Natuur* afwachten.

MEV. TEN CATE HOEDEMAKER.

Diedam bij Zevenaar.

Mevrouw!

Op het gebied van plantenziekten durven wij geen advies geven. Professor J. Ritzema Bos, directeur van het Phytopathologisch Laboratorium, is echter zoo vriendelijk en bereidwillig geweest op ons verzoek uw vraag te beantwoorden,

met den volgenden belangrijken brief, waarvoor wij hem hartelijk dank zeggen, en die stellig u en nog veel andere bloemenvrienden teleurstelling zal besparen bij 't rozekweken. H.

... Naar aanleiding van den brief van Mevrouw Ten Cate Hoedemaker, heb ik het genoegen u het volgende mee te deelen. Het bedoelde insect is *Selandria candidata* Fall. (de witgerande rozenboorbladwesp). 't Is een klein, zwart bladwespje, waarvan de larve de toppen van jonge, bepaaldelijk van snel en weelderig wassende rozenscheuten uitvreet, zoodat het bovenste gedeelte van zoo'n scheut bruin wordt en sterft. Zoodra de larve volwassen is, kruipt zij uit den door haar bewoonden twijg, laat zich vallen en kruipt in den grond, waar zij zich inspint. Twee generatiën per jaar. Daar echter iedere bladwesp vrij lang werk heeft voor zij al hare eieren gelegd heeft — de eieren worden

natuurlijk één voor één aan verschillende scheuten gelegd — zoo beginnen zich de van dezelfde wesp afkomstige larven op verschillende tijden te ontwikkelen, en valt soms de vreterij van de laatste individu's der eerste generatie samen met die van de eerste individu's der laatste generatie. 't Meest worden aangetast de weelderige scheuten van sommige klimrozen, van Gloire de Dijon, en dergelijke soorten, die lange scheuten maken. Men vindt uitgevreten scheuten in Juni, Juli, Augustus en September. Voor tien à twaalf jaar kwam deze plaag hier te lande nog maar zelden voor; nu is zij in de meeste streken van ons land vrij algemeen.

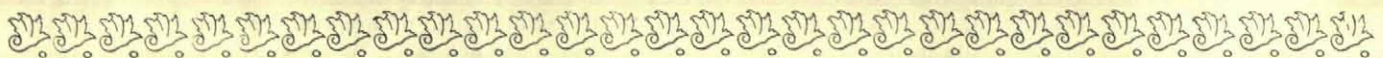
Middelen: 1°. 't wegvangen der bladwespen, als zij in den morgen of namiddag traag tegen de rozentwijgen zitten. Midden over dag, als de zon flink schijnt, zijn zij bewegelijker en kunnen niet met de hand worden gevangen. Daar de meeste jaren de wespen gedurende een groot gedeelte van 't voorjaar en den zomer te zien zijn, — de verschillende exemplaren komen op verschillende tijden uit, daar de eieren

op verschillende tijden gelegd worden, — zoo is dit middel moeilijk toe te passen. Men moet den heelen zomer door al zijne rozenscheuten elken dag nazoeken, wat nog al lastig is. Beter is het dus 2° de aangetaste scheuten met de larve er in af te snijden en te verbranden. Men herkent de aangetaste scheuten daaraan, dat zij slap gaan hangen; later daaraan dat zij bruin worden. Maar 't is niet voldoende dat men dit stervende of gestorven gedeelte alleen afsnijdt, men moet de scheut afsnijden ongeveer op een afstand van een vingerlid onder het stervende gedeelte, en de aldus afgesneden twijgjes verbranden. Want de larve zit meestal niet meer in het afgestorven gedeelte, maar iets lager.

Hopende hiermee aan Uw verlangen te hebben voldaan, geef ik U gaarne de verzekering, dat het mij steeds aangenaam zal zijn, wanneer ik U van dienst kan zijn met het geven van inlichtingen op phytopathologisch gebied.

Hoogachtend,

J. RITZEMA BOS.

Een paar voorbarige vlinders.

Het voorjaarszonnetje, dat zich al in de vroege Januurdagen deed voelen, had een „Vanessa urticae” (Kleine-vos) uit zijn winter-schuilhoekje te voorschijn geroepen.

Flauw en bleek was de oranje en gele kleur op de vlerken en flets kwam uit de blauwe rand rondom. Toch werd de vlinder met vreugde begroet als bode van de blijde, komende lente! Een dag reeds had hij rustig tegen de glasruit gezeten, nu en dan eens de vlerkjes uitslaand, als om zijn krachten te beproeven. De volgende dag ('t was kouder en ik vreesde hem te laten uitvliegen) bedacht ik, hoe hem voedsel toe te dienen. Ik nam een stukje brood, waarop wat stroop werd uitgespreid, en legde dit in een hoekje der vensterbank tegen de ruit aangedrukt.

Geen minuut had het daar gelegen, of de Vanessa vloog op het brood toe; de lange dunne roltong kwam uit, en tot mijn vreugde deed de vlinder zich heerlijk en lang te goed aan de stroop.

Een aardig staaltje van mimicry deed zich daarop bij mij voor met een „Vanessa Yo.”

De volgende dag bracht men mij namelijk zulk een dagpauw-vlinder; ditmaal een mooi donker, rijk getint exemplaar. Ik bracht hem in gezelschap van de Kleine-Vos en herhaalde hetzelfde kunstje met de stroop, maar deze vlinder beet niet toe, vloog zelfs in de stroop zonder er van te proeven. Ik bedacht toen wat anders, haalde een mooi pracht-exemplaar witte, volop bloeiende Cyclamen en plaatste toen mijn vlinders op de plant, hopende, dat de honig der bloemen een ware tractatie voor hen zou zijn.

Maar toen ik de dagpauw-oog tusschen mijne vingers verplaatst had en deze, recht op met dichtgeslagen vleugels, op 'de Cyclamen had gezet, viel hij op zij neer en bleef niet uitgestrekte pootjes stijf liggen.

Ik dacht dat de vlinder dood was, plaatste hem zoo goed het ging weer overeind op de plant en verwijderde mij even. Toen ik terug kwam, hoorde ik een geruisch tusschen de blaren en daar liep met trillende, opengeslagen vlerkjes mijn dagpauw-oog rond tusschen de dikke ronde blaartjes en scheen zeer in zijn schik. Verschillende malen herhaalde ik de proef, steeds met hetzelfde gevolg; daarna zette ik de bloempot met de beide vlinders weg, die zoo mooi afstaken tegen de zuivere witte bloemen. Den volgenden dag waren beide verdwenen; waarschijnlijk was het mooie voorjaars-

weër buiten ze te machtig geworden en waren ze uitgevlogen in de heerlijke lichte zonneschijn!

9 Jan. '99. 21^e DEEL VII, 101. A. F. DUDOK VAN HEEL.

Hetzelfde is mij meermalen overkomen met dagvlinders, die ik met de hand op bladeren of bloemen plaatste. Dit „doodhouden” wordt wel een verschijnsel van mimicry genoemd, maar zeer waarschijnlijk is 't „doodhouden” van vlinders, torren (lievenheersbeestjes en kniptorren b.v.), misschien ook van jonge vogels, geen bewuste handeling althans geen list van de diertjes om zich te redden, maar een soort van hypnotische slaap of een plotselinge verstijving van schrik door 't aanvatten. Bij teere dagvlinders komt er wellicht nog iets anders bij, vooral wanneer de dieren een poos in een droog vertrek hebben vertoefd of lang in een doosje gezeten. Ik ben tot de onderstelling gekomen, dat gebrek aan vochtige lucht de diertjes licht verlamt of bedwelmd doet worden. In de vorige lente kweekte ik een paar Citroenvlinders, die ik in April had gevangen; telkens als ik ze aanvatte om ze op het honigsponsje of op honigrijke bloemen te zetten en ze zoo aan 't zuigen te krijgen, vielen ze als dood weer op zij; ik legde ze gewoon plat neer en eerst als ze een poos op een vochtig blad hadden gelegen kwamen ze bij; legde ik ze in een droge doos, dan lagen ze uren later nog bewegingloos; door ze één oogenblik met een fijne vaporisator te besproeien met lauw water, raakten ze weer op dreef. Ook het beademen bracht al weer eenig leven. 't Is moeilijk, een oordeel te brijgen over dat doodhouden van dieren, vooral wanneer de oogen geen uitdrukking hebben, zooals bij vlinders; als men kon vaststellen, dat het dier ons nagluurt, terwijl het zich dood houdt, dan zou men van list kunnen spreken, maar nog niet eens met zekerheid, want de geest kon wakker blijven terwijl het lichaam van schrik verlamd is; dit is bij visschen, die men uit het aquarium schept of beter nog bij een gevangen muis soms op te merken; en trouwens ook bij menschen in doodsgevaar.

Als men in sommige gevallen dit merkwaardig verschijnsel bij dieren *mimicry* wil noemen (waartoe wel reden bestaat, want het is onwillekeurige nabootsing, een soms nuttige eigenschap, wellicht door erfelijkheid ontstaan) dat moet men het idee van list er toch geheel buiten laten, ten minste zoo komt 't mij voor.

H.